

Předmluva k českému vydání

S Jurajem Karpišem jsem se poprvé osobně potkal v roce 2016. Zatelefonoval jsem mu, že pořádáme ekonomickou konferenci Vyšehradské fórum, kterého se bude účastnit asi 1 000 návštěvníků v Kongresovém centru na Vyšehradě. Řekl jsem mu, že si jej a jeho práce moc vážím a že bych si moc přál, aby na této konferenci Juraj vystoupil. Cílem bylo, aby k normálním lidem, neekonomům, neodborníkům promluvil o velmi důležitém tématu, o penězích, jejich neodborným jazykem. Aby mluvil o tom, jak funguje náš měnový systém, jak fungují peníze, jak vznikají a jak zanikají a v jak stabilním či nestabilním systému se nacházíme. Vybral jsem si jej, protože jsem Juraje delší dobu sledoval. O jeho práci jsem se začal zajímat zejména poté, co v roce 2015 napsal za mě doposud v celosvětovém rozsahu nepřekonanou knihu „Zlé peníze, sprievodca krizou“, kterou nyní držíte v rukou. Tuto knihu jsem si krátce po jejím vydání v roce 2015 koupil a doslova jsem ji zhltnul.

Nezastavilo mě ani to, že byla ve slovenštině s téměř 570 stranami, a navíc jsem se musel soustředit na poměrně komplexní text v jazyce, který není mým rodným. Kniha mě tak nadchla, že jsem ji začal číst podruhé, okamžitě hned druhý den poté, co jsem ji dočetl. A to se mi opravdu nestává často. Kniha, kterou Juraj sepsal, mě doslova fascinovala. Až později jsem zjistil, že při jejím psaní strávil Juraj nad tímto dílem neuvěřitelné 3 roky. Zcela dokonale a komplexně v ní velmi vtipným, výstižným a lehkým stylem popisuje podstatu peněz, centrálního i komerčního bankovníctví a toho, jak státní monopol na peníze postupně vznikal a jakou má dnes podobu. Pokud čtete klasické ekonomy a jejich knihy na téma zestátnění peněz, státního monopolu a inflačního mámení, kterými ovládají trhy i ekonomiku, jsou to často teoretická shrnutí, mnohdy sepsána před mnoha desetiletími. Většinou mi v těchto knihách chybělo aktuální dění a zejména to, jak celý systém centrálních i komerčních bank funguje dnes, v 21. století. Teoretické modely mě příliš neuspokojovaly. Jurajovi se podařilo něco fenomenálního. Velmi komplexně a přitom čtivě, často až humorně, do detailu sepsal nejen vývoj vzniku peněz, jejich zestátnění, vznik centrálních bank a provázání zájmu státu a bank, ale hlavně vše dokázal aplikovat na dnešní aktuální dobu. Kniha je velmi čerstvá, originál byl vydaný v roce 2015. Do detailu aplikuje poznatky a realitu ze světa centrálních i komerčních bank na dnešní dobu. Na to, co každý den žijeme. Finanční krize roku 2008 uvrhla svět centrálních i komerčních bank do nového tisíciletí, kdy pro záchranu systému v této krizi i letech následujících

byly použity mechanismy a opatření, o kterých by se centrálním bankéřům o pouhých 10 let předtím ani nezdálo. Juraj srozumitelně a velmi přesně propojil teorii s praxí. I neodborník a neekonom po přečtení této knihy bude rozumět podstatě peněz, centrálnímu i komerčnímu bankovníctví lépe než mnohý absolvent ekonomické školy. Tím, že aplikuje teorii na skutečné kroky, které byly realizovány pro záchranu stávajícího finančního systému v pokrizových letech, čtenář velmi dobře pochopí, jak je vše nastaveno a jak co ve své podstatě funguje. Podrobně se v knize věnuje vzniku eura, společné evropské měny, a nejen jeho vzniku, ale zejména jeho záchraně. Zdůrazňuji to proto, že pouhý týden předtím, než píše tuto předmluvu, naše vláda schválila „Aktualizovaný plán pro přijetí eura“. Tato „těžká“ témata dokázal Juraj přiblížit velmi přesně a přitom velmi srozumitelně. Navíc se svým typickým a nezaměnitelným humorem. A to je moc dobře, protože kniha se čte moc pěkně a mnohdy, zejména v pasážích o záchraně finančního systému v roce 2008 nebo při řešení euro krize, se od textu nemůžete odtrhnout a připadáte si jako v detektivce. Juraj odvedl doslova detektivní práci, které věnoval řadu let, a dokládá to nesčetnými zdroji v textu knihy.

Téma, o kterém Juraj píše je téma, které by si měl přečíst každý minimálně průměrně vzdělaný člověk. Je to proto, že ohromnou část svého života věnujeme chození do zaměstnání nebo se jinak ekonomicky vydáváme, abychom vydělali peníze nejen na svoji obživu a zajištění svých rodin, ale také proto, abychom si vytvořili přebytky na dobu, kdy již nebudeme moci nebo chtít pracovat, většinou na penzi. Minulé generace v dobách poctivých peněz, v době klasického zlatého standardu, si s ukládáním peněz většinou hlavu lámat nemusely. Stačilo jim staré dobré „tezaurování“, zkratka odkládání si mincí pod matraci. Nemohly být zdaňováni inflací a ani jinak jim peníze nemohly být zestátněny. Panovník nemohl dost dobře podvádět s inflací jako dnes, protože mince, které si naši předkové uložili pod matraci, nebyly z niklu, ale z poctivého, netisknutelného a nepodveditelného zlata. Ne náhodou díky růstu produktivity v ekonomice, a tím i dlouhodobému poklesu cen jejich zlaté úspory i bez úročení v bance často po řadu desetiletí získávaly na kupní síle. My takové štěstí nemáme. Žijeme, pracujeme i spoříme v době, kdy peníze jsou pouze elektronickými zápisy na rozvahách bank a jejich velmi malá část je vytištěna na papírcích s bavlnou. Když si schováme své bankovky pod matraci nebo je necháme na bankovním účtu, jsme zdaňováni inflací a státní monopol na peníze nás zcela jistě o kupní sílu našich úspor připraví. Proto by si měl každý tuto knihu přečíst, aby plně rozuměl tomu, jak systém, jehož jsme součástí, funguje, a aby věděl, co a proč se s jeho penězi děje a bude dít. Pokud 40 hodin

týdně pracujeme pro peníze, myslím si, že by stálo za to věnovat pár večerů při čtení této knihy tomu, abychom porozuměli penězům, jak fungují a jak se můžeme každý jako jednotlivec bránit negativním dopadům státního monopolu, který má vliv na naše mnohdy celoživotní úspory.

V roce 2015 jsem těžil z toho, že patřím ke generaci, pro kterou je slovenština jazykem, na který jsem byl zvyklý z televize a z doby, kdy jsme ještě byli dohromady jedním státem. Knihu považuji za tak důležitou, že jsem se snažil, aby si tuto knihu přečetlo hodně mých kamarádů, kolegů nebo přátel. Většinou však neúspěšně. Zjistil jsem, že ji téměř každý brzy odložil s tím, že jim dělá velký problém slovenština. Přišlo mi to podivné, ale začal jsem si připouštět, že velká část populace, kterým je méně než 40 let, přestává slovenštině rozumět. Je to pro ně zkrátka cizí jazyk. Dobře jsem si to uvědomil u dcery mé kamarádky, které je něco okolo 30 let, a vyprávěla mi to tom, že má fajn kolegyni v práci, že je ze Slovenska a že si dobře rozumí. Jenom tak letmo jsem se zeptal, jak dává slovenštinu, a ona, že to neřeší, protože si povídají na pracovišti anglicky. Prý jim to jde lépe než v rodném jazyce, protože mnoha výrazům ve slovenštině zkrátka nerozumí. Tehdy jsem se rozhodl, že by bylo moc fajn, kdyby tato kniha byla přeložena do češtiny.

V roce 2016, když k mé radosti Juraj vystoupil na Vyšehradském fóru, jsem mu řekl, že bych si moc přál, kdyby jeho kniha vyšla v češtině. Jurajovi se to také moc líbilo, ale nakonec to trvalo další 4 roky, než se kniha začala překládat. V době pandemie a panické záchrany ekonomiky i finančních trhů ze strany centrálních bank i vlád v reakci na pandemii COVID 19 je dnes kniha možná ještě aktuálnější, než když vycházela. Jako by ji psal Juraj pro dnešní dobu. Nyní v létě 2021 je kniha „Zlé peniaze, sprievodca krizou“ přeložena a pod názvem „Špatné peníze, průvodce krizí“ si ji můžete přečíst. Věřím tomu, že knihu nebudete moci odložit z ruky a že ji budete mít podtrhanou a s vypsányými poznámkami podobně jako já. Pochopením mnoha souvislostí ze světa peněz a velkých bank se snad budeme moci přeci jen ubránit přesile, kterou „Svatá trojice“, tedy centrální banka, stát a komerční bankéř pro nás představují. Alespoň já tomu pevně věřím.

V Plzni, 30. 4. 2021

Pavel Ryba

Zakladatel GOLDEN GATE CZ a.s.